

УДК: 618.15-006.52:[616.98:578.827.11]:618.3:618.5]-06

ОСОБЛИВОСТІ АКУШЕРСЬКОЇ ПАТОЛОГІЇ У ВАГІТНИХ-НОСІЙОК ВІРУСУ ПАПІЛОМИ ЛЮДИНИ ВИСОКОГО ОНКОГЕННОГО ПОТЕНЦІАЛУ**Гецько Н.В.***Ужгородський національний університет, медичний факультет, кафедра акушерства та гінекології, м. Ужгород*

РЕЗЮМЕ: у статті наведено результати досліджень особливостей акушерської патології у 100 вагітних-носієнок вірусу папіломи людини високого онкогенного потенціалу. Вказано на ускладнений перебіг вагітності та пологів, негативний вплив на стан внутрішньоутробного плоду та новонароджених.

Ключові слова: інфекції, що передаються статевим шляхом, вірус папіломи людини, вагітність, роди, ускладнення

Вступ. Генітальні інфекції у вагітних несприятливо впливають на перебіг вагітності та стан плоду, призводячи до різноманітних перинатальних ускладнень. В останні роки у формуванні акушерської та перинатальної патології зростає значимість папіломавірусної інфекції (ПВІ). Вплив ПВІ, в першу чергу, проявляється через зміни в імунному статусі статевих шляхів як первинної ланки протівірусного захисту. Зміна інтерферонової відповіді формує зниження або втрату захисних механізмів самоочищення піхви, призводить до дизбіозу, змінює елементи біотопу з переважанням патогенної та умовно-патогенної мікрофлори. Під час фізіологічного імунodefіциту, який супроводжує вагітність, втрата або зниження місцевої імунної відповіді може призводити не лише до виникнення різноманітних ушкоджень шийки матки, але й опосередковано впливати на фетоплацентарний комплекс. Наявність ПВІ, особливо високого онкогенного потенціалу (ВОП), призводить до змін у системі інтерферонової відповіді, що являє собою первинну ланку протівірусного захисту. Система інтерферону захищає організм від чужорідної генетичної інформації, яка може передаватись як висхідним, так і трансплацентарним шляхом, призводячи до ураження як материнського організму, так і організму плода.

Мета дослідження. Вивчити особливості перебігу вагітності та пологів у жінок-носієнок вірусу папіломи людини високого онкологічного потенціалу.

Матеріали та методи. Нами проведено клініко-статистичний аналіз 100 індивідуальних карт вагітних, історій пологів та карт розвитку новонароджених від матерів, інфікованих ВПЛ ВОП 16, 18 типів. Даному контингенту жінок проводились наступні обстеження: загальне клінічне обстеження (збір анамнезу, оцінка клінічної симптоматики); мікроскопія урогенітального мазка; цитологічне дослідження зішкрібу з цервікального каналу; кольпоскопічне дослідження шийки матки; полімеразна ланцюгова реакція (ПЛР) зішкрібу з цервікального каналу на інфекції, що передаються статевим шляхом (ПСС) та вірус папіломи людини

(ВПЛ); бакпосів із статевих шляхів на мікрофлору (цервікальний канал, піхва); УЗО стану фетоплацентарного комплексу (ФПК), кардіотокографія (КТГ), доплерометрія в а. umbilicalis.

Серед загальноклінічних методів обстеження найбільша увага приділялась збору анамнезу та оцінці клінічної симптоматики, що проводились згідно з протоколами надання акушерської допомоги вагітним та роділлям (наказ МОЗ України №503 від 28.12.2002 року «Про удосконалення амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні», наказ МОЗ України №620 від 29.12.2003 року «Про організацію надання стаціонарної акушерсько-гінекологічної та неонатологічної допомоги в Україні»).

Забір матеріалу для мікроскопії урогенітальних виділень (УГВ) проводився за допомогою ложки Фолькмана з цервікального каналу та задньобового склепіння піхви та уретри. Матеріал на скельці фарбувався за Романовським-Гімзою. Даний метод дослідження проводився при первинному звертанні жінки, у 30 тижнів вагітності та при поступленні в стаціонар.

Забір аналізу на цитологічне дослідження проводився за допомогою цервікобраш-щітки, цитологічний матеріал досліджувався за методом Паппаніколау. Мікроскопія клітинного матеріалу проводилася 1 раз у триместрі. Кольпоскопічне дослідження проводилось за допомогою кольпоскопу МК200 (фірми Scanner Ukraine). Проводилась проста і розширена кольпоскопія з використанням проби з оцтовою кислотою та проби Шіллера. Бакпосів із цервікального каналу проводився на транспортне середовище з подальшим пересівом на кров'яний агар, м'ясо-пептонний бульйон, середовище Ендо, Сабуро з верифікацією бакфлори та визначенням чутливості до антибіотиків.

Полімеразно-ланцюгова реакція (ПЛР) – заснована на одночасній ампліфікації в одній пробірці ділянок ДНК 16, 18 типів ВПЛ та ділянки бета-глобінового гену, що застосовується як ендогенний внутрішній контроль.

УЗО стану фетоплацентарного комплексу та доплерометрія в а. umbilicalis проводилась вагітним жінкам із групи обстежуваних у різних

термінах вагітності. Проводилась фетометрія, плацентометрія (розміри плаценти, товщина її та структурна зрілість, локалізація, наявність включень), визначення амніотичного індексу та включень у навколоплодових водах, визначення структурної будови пуповини з доплерометрією в пуповинній артерії з вирахуванням швидкості кровоплину та судинного опору (індекс S/D, R1, R2), біофізичного профілю плода (рухова, дихальна активність, серцева діяльність, об'єм навколоплодових вод, тонус плода). Запис КТГ проводився всім вагітним у різних термінах апаратом SONICAID з комп'ютерною обробкою результатів.

Результати досліджень та їх обговорення. При дослідженні віку пацієнток було встановлено, що середній вік у даній групі жінок складав 25 ± 5 років. 87% жінок з досліджуваних перебували в шлюбі, 13% були незаміжні. При анонімному опитуванні жінок встановлено, що у 83% жінок протягом життя спостерігалось кілька статевих партнерів, 17% жінок мали одного статевого партнера. Умови проживання та праці у всіх жінок були задовільними. Шкідливі звички (паління) спостерігалися у 27% жінок. Серед найчастіших скарг, що пред'являли вагітні даної групи, були: виділення із статевих шляхів – 69%, свербіж зовнішніх статевих органів та печія спостерігались у 46%. При мікроскопічному аналізі УГВ досліджено, що нормобіоценоз статевих шляхів протягом вагітності спостерігався у 26% жінок, різноманітні дизбіотичні зміни виявлені у 74% жінок. При верифікації цитогам вагітних у I триместрі – нормальна цитологічна картина зустрічалась у 48% випадках, CIN I зустрічалась у 42% випадків, CIN II – у 10% випадків. При аналізі цитогам у II триместрі вагітності – нормальна цитологічна картина спостерігалась у 29% випадків, CIN I – у 41% випадків, CIN II – у 20% випадків. Аналізуючи цитологічні мазки у III триместрі – нормальна цитологічна картина траплялася у 29% вагітних, CIN I – у 40%, CIN II – у 30%, CIN III – 1%. Всі обстежувані з незадовільними цитологічними мазками отримували під час вагітності лікування. Обтяжений акушерсько-гінекологічний анамнез спостерігався у 85% жінок. Наявність ІПСШ в анамнезі спостерігалось у 80% жінок (уреа-, мікоплазмоз, трихомоноз, хламідіоз, гарднерельоз), порушення оваріально-менструального циклу (ОМЦ), дисменорея – у 52% жінок, наявність патогенної та умовно-патогенної мікрофлори – у 67% жінок, гострі та хронічні запальні процеси статевих шляхів – 84% жінок, безпліддя в анамнезі – 39% жінок, гінекологічні операції (кістектомії, тубектомії) – у 3% жінок. У 36% пацієнток в анамнезі спостерігались різноманітні доброякісні патологічні процеси шийки матки, зокрема цервіцит у даній групі зустрічався у 69% випадків, ретенційні кісти шийки матки – у 55%, псевдоерозії шийки матки – у 74%,

субепітеліальний ендометріоз шийки матки – у 39%.

З анамнезу встановлено, що у 31% жінок попередні вагітності завершилися самовільними викиднями в терміні 3-5 тижнів, 6-12 тижнів вагітності (21% жінок), 13-21 тиждень (1% жінок), передчасними родами в терміні 22-36 тижнів у 2% жінок. Екстрагенітальна патологія при попередніх родах спостерігалась у 73% жінок, зокрема найчастіше зустрічались запальні захворювання нирок (гестаційний пієлонефрит) – у 33% жінок, хвороби серця – 2 жінок (пролапс мітрального клапану та гіпертонічна хвороба), анемії спостерігались у 29% жінок (найчастіше зустрічались легкий та середній ступені анемії, з приводу якої пацієнтки отримували препарати заліза). Серед екстрагенітальної патології слід виділити 1 пацієнтку з цукровим діабетом та 1 пацієнтку з вірусним гепатитом В.

В перебігу вагітності ранні гестози вагітних у досліджуваній групі склали 42% (42 жінки), серед яких найчастіше зустрічались блювота вагітних, дерматоз вагітних та птіалізм, з приводу яких жінки отримували стаціонарне чи амбулаторне лікування.

Щодо ступеня важкості ранніх форм гестозів, то найчастіше зустрічались легкий ступінь (28% жінок), середній ступінь важкості (12% жінок) та 2 жінки з важким перебігом гестозу (вагітність у них вдалось зберегти).

Серед пізніх форм гестозів, які були діагностовані у 10 жінок із 100 обстежуваних зустрічались прееклампсія легкого та середнього ступенів важкості (9 жінок), еклампсія (1 жінка). Набряки вагітних зустрічались у даній групі жінок з частотою 62%.

Невиношування вагітності зустрічалось відносно часто. Так, загроза раннього переривання вагітності мала місце у 89% жінок, загроза пізнього самовільного аборту – у 26% пацієнток, загроза передчасних пологів була у 20% жінок. Істміко-цервікальну недостатність встановлено у 1 жінки, з приводу якої пацієнтці накладено профілактично-лікувальний шов за Лосицькою.

При комплексному обстеженні жінок, плацентарну дисфункцію встановлено у 41% жінок, діагноз дистресу плода – у 28%, затримка внутрішньоутробного розвитку плода (ЗВУР) спостерігався у 12% вагітних (переважно I ст.), плацентит виявлено у 2 пацієнток. Діагноз «маловоддя» встановлено у 3%, багатоводдя виявлено у 6% жінок.

Особливістю перебігу вагітності у жінок, уражених ВПЛ ВОП, є загострення хронічних запальних процесів в організмі. Загострення хронічних запальних процесів спостерігається також за рахунок фізіологічного імунодефіциту, що обумовлено вагітністю, а також інфікуванням ВПЛ ВОП. Серед запальних процесів найчастіше зустрічались

гострі та хронічні пієлонефрити, хронічні холециститу, хронічний панкреатит.

Пологи в даній групі закінчилися *per vias naturales* у 56% випадках та у 34% випадках шляхом кесаревого розтину, у 20% випадках – за допомогою оперативного вагінального розродження (18% спостережень вакуум-екстракції та 2% акушерських щипців). У 24% вагітних роди ускладнились передчасним розривом навколоплодових оболонок, що в 1 випадку призвело до розвитку хоріоамніоніту.

При аналізі скоротливої діяльності матки в родах виявлено, що у 39% випадках спостерігалася первинна слабкість родової діяльності та у 11% – вторинна слабкість або слабкість потуг, дистопія шийки матки в родах мала місце у 3% випадків. Передчасне відшарування нормально розташованої плаценти діагностовано у 3% спостережень, з приводу якого пацієнткам був виконаний кесарів розтин. Діагноз дистресу плода в родах (у I та II періодах родів) був встановлений у 23% вагітних.

Маса тіла дітей, народжених в даній групі, складала в середньому 3250 ± 200 грамів, зріст коливався в межах 50 ± 4 см, окружність голівки – 33 ± 2 см, окружність грудей 32 ± 3 см. За шкалою Апгар 48% немовлят отримали від 0-5 балів на 1 хвилині життя, 6-7 балів на 5 хвилині; 52% новонароджених були оцінені у 6-8 балів на 1 хвилині та 8-10 балів на 5 хвилині.

Як вже зазначалось, частота кесаревого розтину в досліджуваній групі склала 34%. Найчастішими показами до кесаревого розтину були екстрагенітальна патологія, пізній гестоз, що не піддавався консервативній терапії, неспроможність рубця на матці, передчасне відшарування нормально розташованої плаценти, дистрес плода.

Також у даній групі спостерігалися роди за допомогою оперативних вагінальних методик – вакуум-екстракції та акушерських щипців, епізіота та перінеотомії. Серед основних показів до накладання вакуум-екстрактора були слабкість родових сил (слабкість потуг) та дистрес плода, в той час, як при акушерських щипцях основними показами були дистрес плода та екстрагенітальна патологія. Травми пологових шляхів спостерігались у 39% – в основному тріщини задньої спайки – 30% випадків, розрив промежини I ст. – 8% випадків, розрив промежини II ст. – 1% випадків.

Післяпологовий період у жінок із ВПЛ ВОП у 74% перебігав в сукупності з дизбіозом статевих шляхів, що підвищувало частоту післяродових інфекційно-запальних ускладнень. Середня тривалість перебування у стаціонарі після природних пологів складала 2,8 доби, у жінок, що народжували за допомогою оперативних методик – 5,7 доби, у жінок з ускладненим інфекційно-запальними процесами перебігом післяпологового періоду 16,8 доби.

При більш детальному аналізі перебігу післяпологового періоду ми звернули увагу, що практично у всіх жінок даної групи спостерігалась незначна анемія (93% жінок), яка була корегована прийомом препаратів заліза *per os* в стаціонарі та амбулаторно в подальшому. Гіпогалактія була у 29% пацієток, у зв'язку з чим вводилося додаткове харчування немовлятам різноманітними сумішами, а жінкам призначено препарати, що посилювали лактацію в середньотерапевтичних дозах.

Також спостерігалось деяке зростання інфекційно-запальних процесів статевих шляхів у жінок даної групи. Так, зокрема у 4% пацієток на 2-3 добу післяродового періоду встановлено діагноз ендометриту, субінволюції матки (проведено адекватну антибактеріальну та інфузійну терапію). Надмірно слабку евакуацію лохий із порожнини спостерігали у 6% пацієток (лохіометра). Вторинне інфікування швів у даній групі не було. Серома післяопераційного рубця встановлена у 4% пацієнтів. Близько 54% пацієток мали погану евакуацію молока з молочних залоз (лактостаз), у зв'язку з чим їм було рекомендовано масаж молочних залоз та грудне вигодовування немовлят.

Серед проблем, що найчастіше зустрічались у новонароджених даної групи жінок, ми відзначили дезадаптаційний синдром, який був встановлений у 20% немовлят, респіраторний дистрес синдром (РДС), що зустрічався у 10% випадків новонароджених. Гостра ішемічна ецефалопатія у немовлят спостерігалася у 2% випадків. Серед родових травм у 5% новонароджених мала місце кефалогематома. Серед інфекційних ускладнень у даній групі немовлят було 10% випадків внутрішньоутробного інфікування (з них 2 випадки пневмонії бактеріальної етіології).

Аномалій розвитку у новонароджених даної групи виявлено не було, оскільки вагітні своєчасно проходили пренатальну діагностику та скринінгове УЗ обстеження згідно з рекомендаціями гінекологів.

Висновки.

1. В досліджуваній групі жінок, уражених ВПЛ ВОП, виявлено значну кількість гінекологічно-акушерських проблем в анамнезі, велику кількість ускладнень вагітності, патологічних родів та ускладненого перебігу післяпологового періоду, також спостерігалась значна кількість перинатальних проблем у немовлят.

2. Дослідження продемонструвало, що практично у всіх вагітних із ВПЛ ВОП спостерігались різноманітні порушення мікробіоценозу статевих шляхів, що порушувало нормальний перебіг вагітності та пологів у майбутньому.

3. Проведений аналіз медичної документації, результатів мікроскопічного, цитологічного та кольпоскопічного досліджень підтвердили значну роль ВПЛ ВОП в асоціації з умовно-патогенними та патогенними мікроорганізмами в екосистемі

статевих шляхів вагітних, тобто роль інфекційного фактора у невиношуванні вагітності.

4. Цілеспрямоване дослідження мікробіоценозу піхви та своєчасна санація вогнища

інфекції дозволять суттєво знизити частоту невиношування вагітності та перинатальних втрат у майбутньому, покращать якість лікування невиношування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адашкевич В.П. Инфекции, передаваемые половым путем. / В.П. Адашкевич. — М.: Медицинская книга, 2001. — 219с.
2. Башмакова М.А. Папилломавирусная инфекция. / М.А. Башмакова, А.М. Савичева. — М.: Мед. книга, 2002.— 32 с.
3. Дубенский В.В. Урогенитальная папилломавирусная инфекция. /В.В. Дубенский // Рос. журн. кожн. и венер. болезней. — 2000. — №5. — С. 50—55.
4. Лазаренко Л.М. Папіломавірусна інфекція та система інтерферону. /Л.М. Лазаренко, М.Я. Співак, О.М. Михайленко, Г.Т. Сухих. — К.: Фітосоціоцентр, 2005. — С. 11—35.
5. Тихоненко В.Г. Показники інтерферонового та цитокінового статусу у вагітних із папіломавірусними ураженнями статевих органів. / В.Г. Тихоненко, В.П. Лакатош, О.М. Корніліна, Л.М. Лазаренко, О.Ю. Костенко // Здоров'я жінки. — 2009. — №10 (46). — С. 164—165.

SUMMARY

THE PECULIARITIES OF THE GYNECOLOGICAL AND OBSTETRICAL PATHOLOGY AT PREGNANTS WITH ONCOGENICAL HIGH RISK HUMAN PAPILLOMAVIRUS

Hetsko N.V.

The results of obstetrical pathology investigation at 100 pregnant with HPV are discussed in article. Complications of pregnancy and childbirth, intrauterine foetus and neonatal period are displayed.

Key words: sexual transmitted infection, human papillomavirus, pregnancy, labour, complications